

Vissa konkurrenspolitiska frågor

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i proposition 2006/07:88 om en ändring i lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. Lagändringen, som träder i kraft den 1 juli 2007, innebär att en ändrad lydelse av det s.k. transparensdirektivet genomförs i den svenska lagen. Detta direktiv har som syfte att underlätta EG-kommissionens granskning av att företag inte får sådana stöd av det allmänna eller andra fördelar av en medlemsstat som strider mot EG:s konkurrensregler för företag och stater.

I betänkandet behandlas vidare några motioner om olika konkurrenspolitiska frågor. Det rör sig om av- och omregleringar, Konkurrensverkets befogenheter, regionalpolitiska hänsyn i konkurrenslagen och lanthandelsanpassad grossiströrelse. Samtliga motionsyrkanden avstyrks. I reservationer från företrädare för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet följs vissa yrkanden upp.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Inledning	5
Konkurrenslagen	5
Insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.	5
Propositionen	5
Utskottets ställningstagande	6
Om- och avregleringar	6
Motionerna	6
Vissa kompletterande uppgifter	7
Utskottets ställningstagande	8
Konkurrensverket	9
Motionen	9
Vissa kompletterande uppgifter	9
Utskottets ställningstagande	11
Regionalpolitiska hänsyn i konkurrenslagen	11
Motionen	12
Vissa kompletterande uppgifter	12
Utskottets ställningstagande	12
Lanhandelsanpassad grossiströrelse	12
Motionen	12
Vissa kompletterande uppgifter	13
Utskottets ställningstagande	14
Reservationer	15
1. Om- och avregleringar, punkt 2 (s, v)	15
2. Lanhandelsanpassad grossiströrelse, punkt 5 (v)	16
Särskilt yttrande	17
Konkurrensverket, punkt 3 (s)	17
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Propositionen	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	18
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	20

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:88.

2. **Om- och avregleringar**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:N228, 2006/07:N276 och 2006/07:N320.

Reservation 1 (s, v)

3. **Konkurrensverket**

Riksdagen avslår motion 2006/07:N231.

4. **Regionalpolitiska hänsyn i konkurrenslagen**

Riksdagen avslår motion 2006/07:T300 yrkande 2.

5. **Lantheadelsanpassad grossiströrelse**

Riksdagen avslår motion 2006/07:N309 yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (v)

Stockholm den 10 maj 2007

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Thomas Östros (s), Bertil Kjellberg (m), Hans Rothenberg (m), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Maria Plass (m), Berit Högman (s), Mikael Oscarsson (kd), Marie Weibull Kornias (m), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Karin Granbom (fp), Per Bolund (mp), Staffan Anger (m), Börje Vestlund (s) och Åke Sandström (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2006/07:88 om ändring i lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,

dels sex motioner från allmänna motionstiden.

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Bakgrund

Riksdagen beslöt våren 2005, på regeringens förslag, om genomförande av EU:s direktiv (80/723/EEG) om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet – det s.k. transparensdirektivet (prop. 2004/05:140, bet. 2004/05:NU16). Detta direktiv har som syfte att underlätta EG-kommissionens granskning av att företag inte får sådana stöd från det allmänna eller andra fördelar av en medlemsstat som strider mot EG:s konkurrensregler för företag och stater. Direktivet infördes i form av lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

EG-domstolen har genom en dom i juli 2003 (mål C-280/00 Altmark Trans GmbH) klargjort att ersättning för en allmännyttig tjänst under vissa omständigheter inte utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget. Detta avgörande har föranlett kommissionen att i november 2005 ändra transparensdirektivet väsentligen på så sätt att i den artikel i direktivet som behandlar s.k. separat redovisning har begreppet statligt stöd bytts ut mot orden ersättning i någon form (direktiv 2005/81/EG om ändring av transparensdirektivet). Kommissionen beslöt vidare i november 2006 att ersätta det sistnämnda direktivet med ett nytt, konsoliderat direktiv (2006/111/EG).

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i 4 § lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. Förslaget, som föranleds av EG-kommissionens ändring av transparensdirektivet, innebär i huvudsak att ett företag som tillhandahåller en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och som samtidigt bedriver annan ekonomisk verksamhet ska upprätta en separat redovisning enligt lagen, även om den ersättning som företaget fått för den allmännyttiga tjänsten inte utgör statligt stöd i EG-fördragets mening.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

Utskottets överväganden

Inledning

Utskottet inleder betänkandet med ett avsnitt om konkurrenslagen. Därefter behandlas den aktuella propositionen och slutligen de sex motionerna från allmänna motionstiden som tar upp olika konkurrenspolitiska frågor.

Konkurrenslagen

Konkurrenslagen (1993:20), som trädde i kraft den 1 juli 1993 (prop. 1992/93:56, bet. 1992/93:NU17), är baserad på den s.k. förbudsprincipen, vilken utgår från att vissa konkurrensbegränsningar i sig är skadliga och därför ska vara förbjudna. Efter mönster från EG-rätten innehåller lagen två principiella förbud, nämligen mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag (6 §) och mot missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning (19 §). Dessa bestämmelser motsvaras av EG-fördragets artiklar 81 (regler beträffande avtal m.m. som har till syfte eller effekt att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen) och 82 (regler beträffande ett eller flera företags missbruk av dominerande ställning), vilka ingår i de grundläggande konkurrensreglerna för den gemensamma marknaden. I konkurrenslagen finns också bestämmelser rörande företagskoncentrationer.

Insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en ändring i lagen om insyn i vissa finansiella förbindelse m.m. som innebär att en ändrad lydelse av det s.k. transparensdirektivet genomförs i den svenska lagen. Detta direktiv har som syfte att underlätta EG-kommissionens granskning av att företag inte får sådana stöd av det allmänna eller andra fördelar av en medlemsstat som strider mot EG:s konkurrensregler för företag och stater.

Propositionen

Regeringen föreslår, som nämnts, att bestämmelserna om s.k. separat redovisning i lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. ska ändras så att det tydligare framgår att sådan redovisning ska upprättas även om den ersättning som ett företag fått för att tillhandahålla en tjänst

av allmänt ekonomiskt intresse inte utgör statligt stöd i EG-fördragets mening. Motsvarande ändring föreslås beträffande undantag från den aktuella bestämmelsen.

Regeringen konstaterar att kommissionen har ändrat transparensdirektivet för att bringa det i överensstämmelse med vad EG-domstolen uttalat i den s.k. Altmarkdomen. För att direktivet även på denna punkt tydligt ska vara genomfört i Sverige bör motsvarande ändring göras i lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. Regeringen anser, i likhet med vad Marknadsdomstolen påpekat, att inte bara bestämmelserna om skyldighet att upprätta s.k. separat redovisning bör anpassas till direktivets förändrade lydelse utan även reglerna om undantag från sådan skyldighet. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

Vad gäller frågan om förslagets betydelse för företagens administrativa börda noterar regeringen att alternativ till lagändring saknas.

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner det självklart att den ändrade lydelsen av transparensdirektivet ska genomföras i den aktuella svenska lagen och tillstyrker sålunda regeringens förslag.

Om- och avregleringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner rörande om- och avregleringar. Utskottet hänvisar till vidtagna åtgärder med anledning av Regelutredningens förslag och till Konkurrensverkets uppdrag avseende konkurrenssituationen på den svenska marknaden.

Jämför reservation 1 (s, v).

Motionerna

Tre motioner med förslag om utvärdering av genomförda om- och avregleringar väcktes under den allmänna motionstiden.

I motion 2006/07:N228 (s) begärs ett tillkännagivande av riksdagen om att regeringen noga ska analysera vilka effekter genomförda regeländringar har haft för enskilda och för företag i glesbygden. Under 1990-talet avreglerades tele-, el-, post-, inrikesflyg-, taxi- och järnvägsmarknaderna i olika grad, främst till följd av den tekniska utvecklingen, EU-medlemskapet och växande internationalisering, säger motionärerna. De menar att avregleringarna och ökad konkurrens har lett till en högre samhällsekonomisk effektivitet på flertalet av marknaderna, men att avregleringarna inom

vissa områden har inneburit stora försämringar för konsumenterna. Samtidigt anser motionärerna att det är varken möjligt eller önskvärt att återgå till ett reglerat system.

Ett tillkännagivande om behovet av att utvärdera och dra lärdomar av för- och nackdelar med de privatiseringar, bolagiseringar och avregleringar som genomförts de senaste åren, föreslås i motion 2006/07:N276 (s). En bieffekt av Sveriges inträde i EU har varit privatiseringar, avregleringar, bolagiseringar och konkurrensutsättning av verksamheter, säger motionärerna. De anser att vissa avregleringar har bidragit till att höja effektivitet och minska kostnader men att långt ifrån alla verksamheter automatiskt blir billigare och bättre av att konkurrensutsättas. Även om utredningar har gjorts, saknas det en sammanfattande helhetssyn på olika nivåer – riksnivå, regionnivå och lokal nivå, anför det.

Även i den tredje här aktuella motionen – 2006/07:N320 (s) – begärs ett tillkännagivande av riksdagen om avregleringar. I motionen tas särskilt avregleringen av den svenska elmarknaden upp, vilken anses visa på flera brister. Frågan om effekterna av de genomförda avregleringarna under 1990-talet har utretts av den s.k. Regelutredningen, påpekar motionärerna. De anser att det är av stor vikt att regeringen fullföljer det arbete för en bättre fungerande elmarknad som den tidigare socialdemokratiska regeringen inledde.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avslag våren 2006 motionsyrkanden liknande de här aktuella (bet. 2005/06:NU16). Utskottet hänvisade till att frågan beträffande om- och avregleringar hade varit föremål för ett omfattande utredningsarbete genom Regelutredningen, vilket hade presenterats i betänkandet Liberalisering, regler och marknader (SOU 2005:4). Regelutredningen (särskild utredare: chefsekonom Dan Andersson) hade i uppgift att, utifrån de utvärderingar som gjorts av regelreformer inom tele-, el-, post-, inrikesflyg-, taxi- och järnvägsmarknaderna, utvärdera och göra en samlad analys av de långsiktiga effekterna för konsumenterna, näringslivet, arbetsmarknaden och samhällsekonomin i olika delar av Sverige. I sitt ställningsutlåtande anförde utskottet bl.a. följande (s. 21):

Utskottet delar uppfattningen i motionerna om att det är väsentligt att statsmakterna tillgodogör sig lärdomar av de om- och avregleringar som har genomförts. Det är också viktigt med en helhetssyn, så att alla aspekter och effekter av en om- eller avreglering beaktas. Utskottet delar även motionärernas åsikt att det inte är möjligt eller önskvärt att gå tillbaka till en situation som rådde före en om- eller avreglering.

Enligt utskottets mening är det för närvarande inte motiverat med något uttalande från riksdagens sida när det gäller om- och avregleringar. Beredningsarbete pågår, som nämnts, inom Regeringskansliet av det omfattande material med ett flertal olika förslag som Regelutredningen avlämnade och som har remissbehandlats. Med detta avstyrker utskottet de fem här aktuella motionerna i berörda delar.

I en reservation (m, fp, kd, c) föreslogs att riksdagen genom ett tillkännagivande skulle anmoda regeringen att göra en översyn av de marknader som har om- och avreglerats, varvid Regelutredningens olika förslag borde övervägas och flera föreslagna åtgärder snarast vidtas.

Beträffande flera av Regelutredningens förslag har, enligt uppgift från Näringsdepartementet, olika åtgärder vidtagits. Vissa förslag föranleder ingen åtgärd. En beskrivning av hur förslagen har hanterats finns i en promemoria som upprättats i Regeringskansliet (och som finns tillgänglig hos utskottskansliet).

Konkurrensverket har i regleringsbrevet för år 2007 getts i uppdrag att före utgången av år 2007 presentera en rapport som ger en bred överblick av konkurrenssituationen på den svenska marknaden. Av särskilt intresse är energimarknaden och byggmarknaden samt i övrigt marknader där konkurrensen är bristfällig och det är svårt för nya företag att etablera sig. Verket ska i rapporten lämna förslag till åtgärder.

När det gäller elmarknaden, som berörs särskilt i en av de tre här aktuella motionerna, kan noteras att utskottet nyligen har behandlat olika frågor om hur denna marknad fungerar i betänkande 2006/07:NU9 om vissa elmarknadsfrågor.

I en rapport från OECD om regelreformer i Sverige, som presenterades för utskottet i mars 2007, sägs beträffande tillsynsmyndigheterna i Sverige att dessa ibland är för svaga.

Utskottets ställningstagande

För att göra konkurrensen mer effektiv krävs bl.a. en ökad avreglering. Det finns dock skäl att vara särskilt uppmärksam på konkurrensförhållandena på marknader som tidigare har varit föremål för strikta regleringar eller statliga monopol, men som avreglerats under de senaste decennierna. Det gäller t.ex. inrikesflyg-, taxi-, el-, tele- och postmarknaderna samt delar av marknaden för spårbunden trafik. I flera fall domineras dessa marknader fortfarande av hel- eller halvstatliga företag, och det kan finnas risk för att det kan uppstå konkurrensproblem som följer av att en marknadsaktör är dominerande. Det har också visat sig att en oproportionerligt stor andel av Konkurrensverkets tillsynsärenden rör tidigare statliga monopolföretag.

Regelutredningen gjorde ingen samlad analys av huruvida nettoeffekten av de liberaliseringar som genomförts varit positiv eller negativ, men drog slutsatsen att en återreglering vore varken önskvärd eller möjlig. Utredningen pekade emellertid på att marknadernas funktionssätt kan förbättras och konsumenternas ställning stärkas.

Som redovisats har olika åtgärder vidtagits med anledning av Regelutredningens förslag. Samtidigt vill utskottet framhålla att de frågor som här är aktuella och som rör en effektiv konkurrens på om- och avreglerade marknader inte kan betraktas som färdigbehandlade. En fortlöpande tillsyn

av dessa marknader är nödvändig. Utskottet vill här särskilt peka på det uppdrag som Konkurrensverket har att före utgången av år 2007 presentera en rapport som ger en bred överblick av konkurrenssituationen på den svenska marknaden, med särskilt fokus på energi- och byggmarknaderna och övriga marknader där konkurrensen är bristfällig.

Med det anförda avstyrker utskottet de tre här aktuella motionerna.

Konkurrensverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en översyn av Konkurrensverkets befogenheter. Utskottet hänvisar till att regeringen har aviserat två propositioner – rörande effektivisering av förfarandet enligt konkurrenslagen och konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet på marknaden.

Jämför särskilt yttrande (s).

Motionen

Det bör göras en översyn av Konkurrensverkets befogenheter, anför det i motion 2006/07:N231 (m). Offentligt ägande riskerar att snedvrada konkurrensen till förfång för privata företag och många offentligt ägda företag agerar på en marknad där det finns fungerande privata företag, säger motionären. Han menar att statens och kommunernas roller måste renodlas för att skapa förutsättningar för fler livskraftiga företag. Han påpekar vidare att det under de senaste åren har uppdragats ett antal privata karteller, vilka måste bekämpas med kraft.

Vissa kompletterande uppgifter

Konkurrensverkets uppdrag och uppgifter framgår av verkets instruktion och av regleringsbrev till myndigheten. Verket ska, enligt sin instruktion (1996:353), verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna. Myndigheten ska fullgöra de uppgifter som följer av bl.a. konkurrenslagen och lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling.

Enligt regleringsbrevet för år 2007 är det övergripande målet för Konkurrensverkets verksamhet att främja en hållbar tillväxt och en ökad sysselsättning genom insatser för ökad konkurrenskraft och fler och växande företag. Verksamheten är uppdelad i tre grenar, nämligen lagtillämpning, konkurrensförbättrande åtgärder och kunskapsupbyggnad. Konkurrensverket ska enligt regleringsbrevet ha en aktiv lagtillämpning och fortsättningsvis lägga stor vikt vid kartellbekämpning och vid att ingripa mot privata och offentliga aktörer som missbrukar en dominerande ställning på mark-

naden. Verket ska vidare aktivt delta i det nätverk som har upprättats mellan EU-medlemsstaternas nationella konkurrensmyndigheter och EG-kommissionen. Som tidigare nämnts ska Konkurrensverket vidare, före utgången av år 2007, presentera en rapport som ger en bred överblick av konkurrenssituationen på den svenska marknaden.

När det gäller frågan om Konkurrensverkets befogenheter kan noteras att en särskild utredare (kammarrättspresident Sten Heckscher) haft i uppdrag att föreslå hur förfarandet enligt konkurrenslagen skulle kunna effektiviseras. Utredarens förslag har presenterats i slutbetänkandet En ny konkurrenslag (SOU 2006:99). Förslagen syftar till att öka effektiviteten i tillsynen över konkurrenslagen. Utredningen behandlar bl.a. följande frågor:

- Instansordningen i mål och ärenden enligt konkurrenslagen.
- Kriminalisering av överträdelser av konkurrenslagen.
- Uppmärksammande av att särskilt allvarliga fall av överträdelser förtjänar kännbara konkurrensskadeavgifter.
- Förbättring av lagens struktur och överskådlighet.

Remissbehandlingen av betänkandet har nyligen avslutats. Härefter sker beredning inom Näringsdepartementet, med sikte på en proposition under våren 2008.

I den tidigare nämnda rapporten från OECD om regelreformer i Sverige sägs beträffande Konkurrensverket bl.a. att myndigheten verkar vara i behov av mer resurser, ökad kompetens, mer vittgående befogenheter, större oberoende samt att Konkurrensverket borde få en tydligare konsultationsroll i förhållande till andra myndigheter.

Vad beträffar frågan om konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor pågår inom Näringsdepartementet ett arbete med syfte att lägga fram en proposition med förslag till regler som gör det möjligt att pröva offentliga aktörers näringsverksamhet och att förbjuda sådan konkurrensbegränsande verksamhet som bedöms som skadlig från allmän synpunkt.

Regeringen avser också att tillsätta en särskild utredare för frågeställningar rörande konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor. Detta går tillbaka på ett riksdagsbeslut våren 2005. Riksdagen gjorde då ett tillkännagivande när det gäller frågan om konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor (bet. 2004/05:NU16). Enligt riksdagens uttalande bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder för att komma till rätta med konkurrensproblemen mellan offentlig och privat sektor, varvid ett domstolsförfarande bör övervägas.

I 2007 års ekonomiska vårproposition (prop. 2006/07:100) redovisar regeringen i finansplanen under rubriken Ökad konkurrens (s. 40) att den avser att under mandatperioden brett arbeta med åtgärder för att förbättra konkurrensen på olika marknader i Sverige. Genom att i ökad utsträckning öppna sektorer som tidigare varit skyddade för konkurrens ökar mångfalden och valfriheten. För att en sund konkurrens ska kunna uppstå krävs god lagstiftning och starka myndigheter med hög trovärdighet. Det är också viktigt att lagstiftningen på området ständigt utvecklas så att en

anpassning till villkoren på de olika marknaderna möjliggörs, sägs det. För att stärka Konkurrensverket i arbetet med att bekämpa karteller måste medelstillgången säkras. Regeringen erinrar om att i budgetpropositionen för år 2007 föreslogs att Konkurrensverket skulle tillföras 5 miljoner kronor årligen. Regeringen beräknar nu att verket utöver nämnda medel bör tillföras 15 miljoner kronor år 2008 och 5 miljoner kronor åren 2009 och 2010 för detta ändamål.

Utskottets ställningstagande

En effektiv konkurrens är en viktig förutsättning för en väl fungerande samhällsekonomi. För en sund konkurrens krävs god lagstiftning och starka myndigheter med hög trovärdighet. Det är viktigt att lagstiftningen utvecklas så att en anpassning till villkoren på olika marknader möjliggörs.

Konkurrensverket intar en central roll när det gäller att åstadkomma och upprätthålla en effektiv konkurrens. Verkets uppgifter och uppdrag framgår av instruktion och regleringsbrev och har tidigare redogjorts för. Utskottet vill också erinra om det uppdrag som den i september 2004 tillsatte utredaren, kammarrättspresident Sten Heckscher, har haft och som avsåg att ta fram ett förslag om hur förfarandet enligt konkurrenslagen skulle kunna effektiviseras. Utredningsbetänkandet presenterades i november 2006. Enligt vad utskottet erfarit avser regeringen att lämna en proposition till riksdagen våren 2008 med anledning av utredningens förslag. Regeringen har också aviserat en proposition rörande konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet på marknaden under år 2007. Vidare ämnar regeringen att tillsätta en särskild utredare när det gäller de övriga frågor som tagits upp i betänkande 2004/05:NU16 om konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor och som riksdagen gjort ett tillkännagivande till regeringen om.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att ett tillkännagivande av riksdagen av det slag som föreslås i den här aktuella motionen 2006/07: N231 (m) inte är motiverat. Motionen avstyrks därmed.

Regionalpolitiska hänsyn i konkurrenslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att det i konkurrenslagen ska införas bestämmelser som avser regionalpolitik. Utskottet ser inget behov av detta.

Motionen

Konkurrenslagstiftningen måste ses över så att den inte utgör ett hinder för en effektiv regionalpolitik, anføres det i motion 2006/07:T300 (s) – med rubriken Skogslänskommunikationer. Den politiska styrningen av uppbyggnaden av infrastrukturen måste stärkas, utan att därför de fördelar som konkurrensen kan ge går förlorade, anser motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Konkurrenslagen är, som tidigare nämnts, EU-konform och innehåller generella förbud mot företags konkurrensbegränsande samarbete och mot missbruk av dominerande ställning. På EU-nivå finns därutöver konkurrensrättsliga bestämmelser som reglerar förutsättningarna för statsstöd i regionalpolitiskt syfte.

Någon översyn av den svenska konkurrenslagstiftningen utifrån ett regionalpolitiskt eller ett infrastrukturpolitiskt perspektiv är, enligt Näringsdepartementet, inte aktuell.

Utskottets ställningstagande

Konkurrenslagen innehåller, som nämnts, två principiella förbud – mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag och mot missbruk av dominerande ställning. Utskottet ser inget behov av att i konkurrenslagen infoga bestämmelser som avser regionalpolitik. Frågan om statsstöd i regionalpolitiskt syfte regleras av EU-bestämmelser.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2006/07:T300 (s) i berörd del.

Lanhandelsanpassad grossiströrelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden rörande lanthandelsanpassad grossiströrelse. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden, av innebörd att konkurrenslagen ger Konkurrensverket instrument och utrymme för att upprätthålla konkurrensen på den aktuella marknaden.

Jämför reservation 2 (v).

Motionen

I motion 2006/07:N309 (v) föreslås två tillkännagivanden av riksdagen – om att stödja utvecklingen av en lokalt styrd och lanthandelsanpassad grossiströrelse och om att konkurrenslagstiftningen ska ändras i syfte att bryta de tre stora aktörernas dominans inom grossistledet. Enligt Konsumentverkets statistik miste 473 orter sin sista dagligvarubutik mellan åren 2000

och 2005, samtidigt som service tillkommit på 106 orter, uppger motionärerna. Drygt 98 000 hushåll har mer än 10 km till sin närmaste butik. Motionärerna redovisar flera anledningar till denna utveckling – ökad lågprishandel, prioritering av priset på livsmedel och att de tre stora kedjorna, Ica, Coop och Axfood, har satsat på stora butiker i större orter. En möjlighet att säkra dagligvaruhandeln på landsbygden är att stödja små grossistföretag så att de kan leverera till små butiker, en annan är att lanthandlarna och dagligvaruhandeln på små orter uppmuntras att skapa grossistverksamheter eller att samarbeta med små grossistföretag, anför motionärerna. De anser att konkurrenslagstiftningen dessutom behöver ses över, så att de tre stora grossistföretagens oligopol på marknaden elimineras.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avslag våren 2006 två yrkanden, identiska med de här aktuella (bet. 2005/06:NU16). I sitt ställningstagande anförde utskottet följande (s. 50):

Sedan länge pågår i Sverige en strukturomvandling, där antalet dagligvarubutiker minskar till förmån för etablering av större butiker, ofta utanför stadskärnorna. Detta får negativa konsekvenser för människor och deras tillgång till service både på landsbygd och i stadskärnorna. Ekonomisk utveckling, start av nya företag, inflyttning och ett fortsatt kvarboende försvåras när inte närservicen fungerar och minskar möjligheten att göra boende på landsbygden till ett positivt alternativ. Landsbygdsbutikernas sämre inköpspriser, leveransvillkor och den ökade konkurrensen är en anledning till svårigheterna att driva handel på landsbygden. Olika stödformer och ett stort engagemang från kommunernas sida där offentlig och kommersiell service kan samordnas är viktiga för överlevnaden och för den framtida landsbygdsutvecklingen. Utskottet förutsätter att regeringen nogsamt följer utvecklingen av dagligvaruhandeln både vad gäller konkurrens och tillgång på service. Utskottet vill också framhålla att det är väsentligt att konkurrensen inom dagligvaruhandeln inte leder till att boende i glesbygd missgynnas.

I en reservation (m, fp, kd, c) avstyrktes också de då aktuella motionsyrkandena.

Frågan om konkurrensen inom dagligvaruhandeln var föremål för en grundlig behandling i det nämnda betänkandet. Utskottet hade gett riksdagens utredningstjänst i uppdrag att utreda och kartlägga konkurrensen inom dagligvaruhandeln. En rapport presenterades för utskottet i april 2006 och finns tillgänglig som en rapport från utredningstjänsten (1/2007). Företrädare för Konkurrensverket och Konsumentverket lämnade också inför utskottet synpunkter på och uppgifter om konkurrensen inom dagligvaruhandeln. Konkurrenslagen ger, enligt Konkurrensverket, instrument och utrymme för att verket ska kunna agera för att vidta åtgärder för att upprätthålla konkurrensen på marknaden. Enligt konkurrenslagen är det inte förbjudet att vara dominerande på en marknad, men däremot att missbruka sin dominerande ställning på marknaden.

I Konkurrensverkets årsrapport Konkurrensen i Sverige 2006 konstateras att de svenska matpriserna fortfarande är höga i ett EU-perspektiv, men att skillnaden gentemot EU-snittet har minskat något. Till en del bedöms prisutvecklingen hänga samman med strukturomvandlingen mot färre och större butiker, utvecklandet av s.k. egna märkesvaror inom dagligvarukedjorna och ökad konkurrens i form av nya, lågprisriktade aktörer.

Konsumentverkets utvärderingar visar att i arbetet med att stärka butiker med stor betydelse för varuförsörjningen är insatser för kompetensutveckling och företagsutveckling centrala. Mellan åren 2002 och 2006 har Konsumentverket haft i uppdrag att utveckla och testa nya lösningar där bl.a. samordning av leveranser och transporter har ingått. Det bör noteras att eventuellt statligt stöd till lokala grossistrelser måste vara förenligt med EU:s statsstödsregler, såsom gäller för allt direkt stöd till företag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gjorde, som nämnts, våren 2006 en grundlig behandling av frågan om konkurrensen inom dagligvaruhandeln. Bland annat konstaterades att Konkurrensverket såg tendenser till en positiv utveckling av konkurrensen inom dagligvaruhandeln, med sjunkande relativpriser och nytillträden på marknaden. Samtidigt noterades att det fortfarande fanns olika problem, bl.a. i fråga om koncentrationen på marknaden, med en långtgående integrering av butiks- och grossistleden. Denna bild kom också fram i den utredningsrapport som riksdagens utredningstjänst hade gjort, på utskottets uppdrag. I Konkurrensverkets årsrapport för år 2006 görs likartade bedömningar.

Vid behandlingen våren 2006 av motionsyrkanden identiska med de nu aktuella i motion 2006/07:N309 (v) gjorde utskottet bedömningen att konkurrenslagen ger Konkurrensverket instrument och utrymme för att verket ska kunna agera och vidta åtgärder för att upprätthålla konkurrensen på marknaden. Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därmed motionen i berörda delar.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Om- och avregleringar, punkt 2 (s, v)

av Thomas Östros (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Berit Högman (s), Kent Persson (v), Karin Åström (s) och Börje Vestlund (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:N228 och 2006/07:N320 samt avslår motion 2006/07:N276.

Ställningstagande

Regelutredningen, som tillsattes av den tidigare socialdemokratiska regeringen, presenterade i sitt betänkande Liberalisering, regler och marknader närmare 40 förslag till åtgärder på olika områden. Utredningen pekade på att som en följd av liberaliseringarna har antalet företag ökat på de studerade marknaderna. Utredningen ansåg att ingen av de liberaliserade marknaderna har nått sin slutgiltiga form men att de genomförda reformerna har bidragit till en ökad samhällsekonomisk effektivitet på flertalet av marknaderna. Det finns dock behov av ytterligare reformer för att förbättra marknadernas funktionssätt, menade utredningen.

Vi delar den uppfattning som förs fram i motionerna 2006/07:N228 (s) och 2006/07:N320 (s) om att det är väsentligt att statsmakterna tillgodogör sig lärdomar av de om- och avregleringar som har genomförts. Vi instämmer också i motionärernas åsikt att det inte är möjligt eller önskvärt att gå tillbaka till en situation som rådde före en om- eller avreglering. Som redovisats har vissa åtgärder vidtagits med anledning av Regelutredningens förslag. Enligt vår mening är detta dock inget skäl för riksdagen att inte agera i frågan. Det behövs en fortsatt uppföljning och utvärdering av utvecklingen på de om- och avreglerade marknaderna, så att adekvata åtgärder kan vidtas. Det är t.ex. av stor vikt att regeringen fullföljer det arbete för en bättre fungerande elmarknad som den tidigare socialdemokratiska regeringen startade.

Riksdagen bör alltså – genom ett tillkännagivande – anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi har anfört. Därmed blir de båda nämnda motionerna tillgodosedda och tillstyrks. Den tredje här aktuella motionen, 2006/07:N276 (s), avstyrks.

2. Lanthandelsanpassad grossiströrelse, punkt 5 (v)

av Kent Persson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N309 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i motion 2006/07:N309 (v) – att den pågående utvecklingen med nedläggning av dagligvarubutiker på landsbygden är oacceptabel. Den hämmar den lokala ekonomiska utvecklingen, start av nya företag, en ökad inflyttning, ett fortsatt kvarboende och hela den närservice som gör boende på landsbygden till ett positivt alternativ. Utan en fungerande lokal service kan inte någon kommun eller något landsbygdssdistrikt överleva.

En möjlighet att säkra dagligvaruhandeln på landsbygden är att på olika sätt stimulera och stödja små, existerande grossistföretag som kan leverera till små butiker. Lanthandlare och dagligvaruhandel i små orter kan också själva skapa grossistverksamheter eller samarbeta med små grossistföretag. De sistnämnda kan ha större möjligheter än stora grossistföretag att göra inköp från små förädlingsföretag. Dessutom anser jag att konkurrenslagstiftningen börs ses över i syfte att minska de tre stora grossistföretagens dominans på marknaden. Lanthandel och dagligvarubutiker är viktiga förutsättningar för att Sverige ska kunna säkra en socialt och ekologiskt uthållig tillväxt i hela landet. Konsumentverket bör – tillsammans med andra aktörer – på olika sätt stödja utvecklingen av en lokalt styrd och lanthandelsanpassad grossiströrelse.

Riksdagen bör – genom ett tillkännagivande – anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad jag har anfört. Därmed blir den här aktuella motionen helt tillgodosedd i berörda delar och tillstyrks.

Särskilt yttrande

Konkurrensverket, punkt 3 (s)

Thomas Östros (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Berit Högman (s), Karin Åström (s) och Börje Vestlund (s) anför:

Vi socialdemokrater anser att det är väsentligt att goda konkurrensvillkor råder på samtliga marknader och att likvärdiga villkor gäller för alla aktörer på respektive marknad. I de fall då offentliga aktörer agerar på konkurrensmarknader får inte det privata företaget hämmas otillbörligt. Myndighetsuppgifter ska hållas isär från kommersiell verksamhet.

Samtidigt vill vi betona att förhållandena mellan olika kommuner och landsting varierar högst betydligt, och på vissa håll är de privata alternativen mycket begränsade. Därutöver kan vissa aktiviteter inom den kommunala verksamheten också ha olika sociala funktioner, t.ex. aktiviteter där funktionshindrade får en meningsfull sysselsättning. Vi anser därmed att frågan om konkurrens mellan offentliga och privata aktörer inrymmer svåra avvägningar mellan intresset av en effektiv konkurrens och andra samhälleliga intressen. Kommunerna måste kunna tillhandahålla en god service av hög kvalitet till sina kommunmedlemmar, samtidigt som det är angeläget att skapa förutsättningar för ett väl fungerande näringsliv i kommunerna.

En översyn av området för konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor måste därför ske utifrån ett brett perspektiv och hänsyn tas till såväl konkurrensintresset som kommunernas möjligheter att uppfylla sina åtaganden och erbjuda sina invånare en god service.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2006/07:88 Ändring i lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.:

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:T300 av Agneta Lundberg m.fl. (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att se över konkurrenslagstiftningen så att den inte utgör ett hinder för en effektiv regionalpolitik.

2006/07:N228 av Britta Rådström och Lars Lilja (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avregleringar.

2006/07:N231 av Ulf Sjösten (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av Konkurrensverkets befogenheter.

2006/07:N276 av Ronny Olander och Inger Jarl Beck (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utvärdera och dra lärdomar av för- och nackdelar med de privatiseringar, bolagiseringar och avregleringar som genomförts de senaste åren.

2006/07:N309 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stödja utvecklingen av en lokalt styrd och lanthandelsanpassad grossiströrelse.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att konkurrenslagstiftningen ändras i syfte att bryta de tre stora aktörernas dominans inom grossistledet.

2006/07:N320 av Eva Sonidsson och Hans Stenberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om avregleringar.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

Härigenom föreskrivs¹ att 4 § lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

En särskild ekonomisk redovisning (separat redovisning) skall för varje räkenskapsår upprättas för ett företag som har

1. beviljats exklusiva eller särskilda rättigheter, eller
2. anförtrotts att tillhandhålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse enligt artikel 86.2 i EG-fördraget och som fått *offentligt stöd* i någon form för detta,
2. anförtrotts att tillhandhålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse enligt artikel 86.2 i EG-fördraget och som fått *ersättning* i någon form för detta,

allt under förutsättning att företaget även bedriver annan ekonomisk verksamhet.

Redovisningsskyldigheten enligt första stycket gäller inte för

a) företag som tillhandahåller tjänster som inte i nämnvärd omfattning kan påverka handeln med andra EES-länder,

b) företag med en nettoomsättning som för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren har understigit 40 miljoner euro eller, om företaget är ett kreditinstitut, en balansomslutning som vid vart och ett av de två senaste räkenskapsårens utgång har understigit 800 miljoner euro,

c) företag enligt första stycket 2 som fått *det offentliga stödet* för en skälig tidsperiod genom ett öppet, genomblickbart och icke-diskriminerande förfarande, eller

c) företag enligt första stycket 2 som fått *ersättningen* för en skälig tidsperiod genom ett öppet, genomblickbart och icke-diskriminerande förfarande, eller

d) verksamheter som omfattas av särskilda bestämmelser om separat redovisning av motsvarande slag med EG-rättslig grund.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

¹ Jfr kommissionens direktiv 2005/81/EG av den 28 november 2005 om ändring av direktiv 80/723/EEG om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet (EUT L312, 29.11.2005, s. 47, Celex 32005L0081) och kommissionens direktiv 2006/111/EG av den 16 november 2006 om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet (EUT L318, 17.11.2006, s. 17, Celex 32006L0111).